

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬК (СИЛ)

УДК 340.132

В.В. Шульгін

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ДЕРЖАВИ

У статті аналізується вплив галузевої систематизації законодавства на ефективність реалізації військового законодавства України. Виявлено юридико-технічні та юридико-лінгвістичні суперечності в конструкціях окремих приписів актів військового законодавства, що утворилися на етапі кодифікації кримінального процесуального законодавства в рамках судово-правової реформи держави.

Ключові слова: судова (військово-судова) реформа, ліквідація військових судів, ліквідація військових прокуратур, кодифікація кримінального процесуального законодавства, реалізація військового законодавства України.

В статье анализируется влияние отраслевой систематизации законодательства на эффективность реализации военного законодательства Украины. Выявлены юридико-технические и юридико-лингвистические противоречия в конструкциях отдельных предписаний актов военного законодательства, которые образовались на этапе кодификации криминального процессуального законодательства в рамках судебного-правовой реформы государства.

Ключевые слова: судебная (военно-судебная) реформа, ликвидация военных судов, ликвидация военных прокуратур, кодификация криминального процессуального законодательства, реализация военного законодательства Украины.

The article is devoted to analyze the impact of industry on the effectiveness of the systematization of effectiveness of realization of military legislation of Ukraine. Identified legal and technical and legal and linguistic inconsistencies in the design of individual acts of military law regulations, which were formed during the codification of the criminal procedure law in the judicial and legal reform of the state.

Key words: court (Military court) reform, the liquidation of the military courts, the liquidation of military prosecutors, the codification of the criminal procedure law, realization of military legislation of Ukraine.

Не зважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених загальним проблемам правореалізації, особливості реалізації приписів військового законодавства України в умовах систематизації кримінального процесуального законодавства в рамках державної судово-правової реформи ще не були предметом наукового дослідження. Саме цим і визначається актуальність дослідження зазначеної проблематики.

Досягнення мети дослідження направлено на виявлення та ліквідацію юридичних колізій та прогалин в конструкціях окремих приписів актів військового законодавства, які можуть негативно позначитися в цілому на якості реалізації Державної комплексної програми реформування і розвитку Збройних Сил України (далі – ЗС України) на 2012-2017 роки, зважаючи на ліквідацію військових судів і військової прокуратури, як суб'єктів військово-кримінального правозастосування у механізмі військової правореалізації.

Судова реформа держави неможлива без упорядкування її законодавства, зокрема кримінального (матеріального та процесуального). Систематизація законодавства у формі кодифікації є найбільш раціональною умовою не тільки ефективної правотворчості, але усуває прогалини, застарілості та суперечності чинного законодавства, зокрема військового. Як зазначає В.С. Нерсисянц, "систематизація забезпечує зручності правореалізації, можливість оперативно знаходити і правильно тлумачити потрібні норми, виступає необхідною умовою підвищення рівня законності та правопорядку" [1, с.347]. Все це у повній мірі повинно узгоджуватися із системою військового законодавства України. Але, на сьогодні, ми констатуємо поглиблення основного протиріччя між двома сторонами правової системи – правотворенням і правореалізацією. На думку Ю. Шемшученка "швидке неконтрольоване розширення насамперед сфери законодавчих актів істотно ускладнює реалізацію принципу законності, процес реалізації права в цілому, спричиняючи масові порушення. А останнє, у свою чергу, сприймається як неефективність чинного закону і провокує нові й нові зміни у законодавстві, утворюючи "зачароване коло" [2, с.5].

Кодифікація кримінального процесуального законодавства держави, яка здійснюється у рамках судової реформи, уявляється нам специфічною (нормотворчою) юридичною діяльністю державного апарату, змістом якої є системне упорядкування та розвиток позитивних положень чинних нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності реалізації законодавства в цілому як системи, яку не хотілося б ототожнювати з новелізацією. В розвиток цього Н. Оніщенко уточнює, що системний підхід проявляється у взаємозв'язку та взаємодії законодавчих актів, узгоджені кожного нового законодавчого акта з конституційними нормами, актами своєї та інших галузей права, а також з тими, що передбачають юридичну відповідальність за порушення чинного законодавства [3, с.82]. І безумовно, це необхідно враховувати, а особливо в умовах сучасної світової та перманентної вітчизняної економічної та військово-правової кризи нашого не зовсім зрілого політикуму та громадянського суспільства.

З прийняттям Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 07.07.2010 року більшість громадян України пов'язують початок реального здійснення судової реформи в Україні, яка, на нашу думку, розпочалася майже з моменту проголошення незалежності України. Так, р. III Концепції судово-правової реформи в Україні від 28.04.1992 року визначив, що "військові суди значно реформуються, звільняються від будь-якої залежності від військового командування та розглядають тільки справи про військові злочини військовослужбовців та справи про їх соціальний захист" [4]. Другим кроком, а практично суттєвим обмеженням так і незадіяної потенції механізму військово-судового правозастосування стало проголошення в Концепції вдосконалення судівництва 2006 року щодо необхідності повного скасування військових судів у судовій системі України. Після чого військові суди, всупереч приписам чинної Концепції судово-правової реформи 1992 року, вимушені були діяти лише як суди кримінальної юрисдикції для розгляду справ про військові злочини у першій інстанції [5], що призвело до зниження ефективності реалізації актів військового законодавства України за напрямом соціально-правового захисту війсь-

ковослужбовців. Особливості діяльності судів в умовах воєнного стану та у зв'язку із перебуванням військових підрозділів за кордоном досі не визначені законом. А наявна непрофесійність суддів загальної юрисдикції при застосуванні приписів військового законодавства України навіть у мирний час провокує корупційну складову цих проблем.

Посилаючись на пункт 23 частини першої статті 106 Конституції України [6], статтю 19 та пункт 4 розділу XIII "Перехідні положення" Закону України "Про судоустрій і статус суддів" [7], Президент України указом від 14.09.2010 року, який набрав чинності з 16.09.2010 [8] року, здійснив третій крок у судовій реформі: ліквідував «де-юре» 13 військових місцевих та 2 апеляційних суди, а «де-факто» систему військового правосуддя України. З цього моменту для військовослужбовців розпочався етап практичного втілення військово-судової реформи в Україні. Але, чи все так бездоганно з точки зору навіть не доцільності ліквідації військових судів в контексті реформування судочинства держави (зокрема, кримінального), а в першу чергу законності обраних юридичних механізмів (засобів та способів) реалізації цієї реформи та вектору її впливу на ефективність у цьому зв'язку системи актів військового законодавства України. Існує Окрема думка судді Конституційного суду України В.І. Шишкіна на Рішення Конституційного суду України стосовно конституційності частини першої статті 19 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" (далі – Закону) щодо права Президента України ліквідувати суди загальної юрисдикції [9], зокрема військові. Він вважає, і на нашу думку цілком обґрунтовано, що такого права Президент України не має. Так як за своєю юридико-граматичною конструкцією зміст норми, що уповноважує главу держави утворювати суди (п. 23 частини першої ст. 106 Конституції) викладено в імперативній формі, що не дає жодних підстав для її додаткової інтерпретації, за якою припис про утворення судів охоплював би не тільки організаційну появу судів, але й їх ліквідацію. Конституційний Суд України неодноразово зазначав у своїх рішеннях, що: "повноваження Президента України вичерпно визначені Конституцією України, а це унеможлиблює прийняття законів, які встановлювали б інші його повноваження" [10]. До того ж, військові суди ліквідовані не з 15.09.2010 року, як того вимагав пункт 4 розділу XIII "Перехідні положення" Закону, а з 16.09.2010 року, з дня набрання чинності указу Президента України від 14.09.2010 № 900/2010 "Про ліквідацію військових апеляційних та військових місцевих судів", яким є день його опублікування. Що ілюструє авральний поспіх при їх ліквідації.

Таким чином, удосконалення судової системи розпочалося всупереч приписам Основного системоутворюючого Закону держави.

Четвертий крок в реалізації судової реформи в Україні визначальний тим, що на виконання указу Президента України від 17.08.2010 року [11] Робочою групою з питань реформування кримінального судочинства був розроблений, а 13.04.2012 року Парламентом прийнятий та набрав чинності з 19.11.2012 року новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) [12].

Але, виходячи із правових загальнонотеретичних доктринальних положень, процесуальні норми є похідними від норм матеріального права та викликаються до життя необхідністю реалізації саме приписів матеріального права [13, с.278]. Тому механізм реалізації приписів, за яким спочатку упорядковуються процесуальні, а потім вносяться численні зміни до приписів матеріального законодавства, зокрема військового, з метою "приведення їх у відповідність" до зміненого процесуального закону, є неприйнятним.

Особливо небезпечним фактором кодифікації кримінально-процесуального законодавства є грубе ігнорування норм Конституції України.

Ситуація ускладнюється тим, що КПК вводить в обіг терміни, які не містяться в Конституції України, Кримінальному кодексу України (далі – КК України), в інших актах законодавства, зокрема військово-кримінального та не дає їх визначення. Мова, зокрема, йдеться про таку юридичну категорію як "кримінальні проступки". Відсутній наразі й закон, який визначав би їх перелік та вид юридичної відповідальності за їх скоєння. Конституція України застосовує лише таке поняття, як "злочин" (статті 30, 31, 34, 39, 60, 62, 76, 92 (п. 22), 111). Реалізація цієї ідеї вимагає перегляду і змін не тільки Конституції України, але й принципів побудови КК України. А прийняття Закону про кримінальні проступки започаткує процес декодифікації військово-кримінального законодавства, який в умовах сучасного перманентного реформування ЗС України на фоні неналежного рівня правосвідомості та правової культури військовослужбовців може призвести до небезпечного зниження ефективності військово-кримінального покарання та збільшення кількості військових правопорушень. Цьому також сприяє необґрунтоване, на наш погляд, запровадження у КПК розширення переліку злочинів, кримінальне провадження щодо яких може бути розпочате не інакше як за заявою потерпілого ("провадження у формі приватного обвинувачення"). Але ж більшість із цих злочинів є злочинами середньої тяжкості та навіть тяжкими. Слід зазначити, що кримінальне переслідування за військові злочини носить виключно публічний характер, а в цьому випадку права потерпілого, його відношення до злочину і злочинцю набуває другорядну роль. Виходячи з цього, примирення сторін у справах про військові злочини не припустимо. До того ж, за критерієм узгодженості кримінально-правових норм з військовими нормами приписи військово-кримінального законодавства виявляються малоефективними. Вони не узгоджені з кримінально-правовими приписами (в частині встановлення видів та розмірів покарань за військові злочини), з приписами актів військового законодавства (в частині виконання військових покарань та порядку проходження військової служби засудженими військовослужбовцями), існують прогалини, пов'язані із особливостями статусу різних категорій військовослужбовців. Механізм реалізації матеріальних приписів кримінального та військово-кримінального законодавства віддзеркалюється у кримінально-процесуальному та кримінально-виконавчому законодавстві, за посередництвом яких здійснюється їх застосування, а досконалість правозастосовної практики відображає упорядкованість системи актів військового законодавства та ефективність діяльності органів військового управління, військово-юридичної служби ЗС України. Стабільність кримінального законодавства та однаковість його застосування визначається кількістю змін кримінально-правових норм, єдністю судової практики. І слід відзначити, що за цим критерієм військово-кримінальне законодавство є більш стабільним по відношенню до загальнокримінального.

За змістом абзацу третього пункту 1 розділу X «Прикінцеві положення» нового КПК частина перша статті 216 (щодо повноважень здійснення досудового розслідування військових злочинів, передбачених ст.ст. 402 – 421, 423 – 435 КК України) вводиться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності цим КПК. У зв'язку з відсутністю на сьогодні Державного бюро розслідувань та

організаційно-правовою невизначеністю початку його функціонування, з 19.11.2012 року виникла довготривала законодавча прогалина у змісті статті 216 КПК, пов'язана із неможливістю реалізації повноважень по здійсненню досудового розслідування з урахуванням встановленої нею підслідності серед органів досудового розслідування відносно кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями ЗС України та інших військових формувань. А в наслідок цього на протязі не менше п'яти років з дня набрання чинності новим КПК може тривати порушення вимог Конституції України, яке полягає у збереженні повноважень здійснення досудового розслідування в органах прокуратури, слідчі якої будуть тимчасово розслідувати також і військові злочини, передбачені статтями 402 – 421, 423 – 435 КК України.

П'ятий крок реалізації судової реформи в Україні пов'язаний із внесенням змін законом України від 13.04.2012 [14] у зв'язку із прийняттям нового КПК до 75 законодавчих актів (із них 9 військових), зокрема до Статуту внутрішньої служби ЗС України, Статуту гарнізонної та вартової служб ЗС України, Дисциплінарного статуту ЗС України, а також до таких військових законів України: "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави"; "Про Військову службу правопорядку у ЗС України"; "Про військовий обов'язок і військову службу"; "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання"; "Про правовий режим воєнного стану"; "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Цим же законом доручено Уряду України до 01.01.2013 року забезпечити: вилучення майна (рухомого і нерухомого), що використовується для розміщення та забезпечення діяльності військових прокуратур, з оперативного управління Мініборони України та його безоплатну передачу до сфери управління Генпрокуратури України; передачу бюджетних призначень на утримання військових прокуратур у 2012 році від Мініборони України до Генпрокуратури України, а починаючи з 2013 року ці бюджетні призначення виділяти Генпрокуратурі України.

У результаті реалізації змін приписів на законодавчому рівні було здійснено: ліквідацію військових судів; ліквідацію органів військової прокуратури з подальшим їх переформатуванням у спеціалізовані прокуратури по нагляду за дотриманням законів у військових формуваннях; позбавлення Військової служби правопорядку у ЗС України (далі – ВСП) та командирів військових частин (полку, корабля 1 і 2 рангу, окремого батальйону) статусу органів дізнання та повноважень щодо розкриття військових злочинів. На ВСП покладено ведення обліку кримінальних та інших правопорушень у ЗС України та проведення періодичних звірок з даними відповідних прокуратур. За вищезазначеними командирами військових частин залишено обов'язок керувати правовим вихованням. Але у разі вчинення військовослужбовцем кримінального правопорушення або якщо під час службового розслідування буде з'ясовано, що правопорушення військовослужбовця містить ознаки кримінального, вони зобов'язані письмово повідомляти про це орган досудового розслідування. Командири, які у разі виявлення ознак кримінального правопорушення не здійснили таке повідомлення, несуть відповідальність згідно із законом.

О.І. Ющик вважає, що тільки "від галузі права вимагають анатомічної визначеності, твердості та стійкості ("об'єктивності"); а система законодавства розглядається як дещо більш довільне, з чим можна експериментувати в межах деякого нормотворчого вибору ("суб'єктивності")" [15, с.7]. Але, на нашу думку, важко погодитися з такою позицією, бо неможливо визначити ці межі "деякого нормотворчого вибору", який з огляду на його цілком виправдану суб'єктивність, може бути неконституційним, протизаконним, безсистемним, алогічним, але доцільним, що у свою чергу може призвести до руйнації системної та логічної упорядкованості, зокрема юридичних засобів реалізації приписів військового законодавства України. Та і сам О.І. Ющик погоджується з цим, зазначаючи, що "природа юридичної норми як процесу необхідності потребує організованості, упорядкованості юридичної діяльності, спрямованої на вироблення й реалізацію юридичних норм, що визначається змістом кожної юридичної норми як окремого процесу, який здійснюється в загальному процесі функціонування права як цілісної нормативно-регулятивної системи"[16, с.33]. По суті, процес вироблення та реалізації юридичних норм в їх системному зв'язку утворює певну органічну цілісність, що функціонує як національна правова система і виступає як єдиний "живий" об'єкт наукового дослідження[17, с.19].

Але, проаналізувавши вже здійснені зміни до військово-законодавчих актів, нами з'ясовано, що навіть до тих актів в які вже внесені деякі зміни, всіх системно-необхідних змін не внесено, а самі зміни носять вибірково-довільний характер і зводяться до технічних змін лише окремих термінів в окремих приписах окремих актів. Термінологічні зміни звелися до фрагментарної заміни окремих слів та словосполучень. Зокрема, безсистемно відбулася заміна таких термінів, як: "злочини" - на "кримінальні правопорушення"; "слідство" - на "кримінальне провадження"; "органи дізнання, досудового слідства" - на "органи досудового розслідування" тощо.

Фактично в системі актів військового законодавства виникла колізійна ситуація, коли ряд окремих приписів та положень суперечать Конституції України, але узгоджуються із новим КПК, або навпаки - відповідають Конституції України, але не узгоджуються з новим КПК, і нарешті – не узгоджуються з Конституцією України, з новою редакцією КПК, ні змістовно між собою в рамках окремого законодавчого акту та системи військово-законодавчих актів в цілому. Слушно зазначає з цього приводу Р.З Лівшиць, що: "досягнення легітимності, втіленості закону, можливе за рахунок поєднання якості законів і професіоналізму законодавців з одночасним підвищенням політичної та правової культури суспільства" [18, с.133].

Виникає необхідність проілюструвати неузгодженості, які залишено після внесення вищезазначених змін у акти військового законодавства. Так, у Статуті внутрішньої служби ЗС України залишено термін "злочин" (ст. 27, 59, 67, 69, 73, 108, 116, 298); у Статуті гарнізонної та вартової служб ЗС України залишено: термін "злочин" (ст. 9, 23, 218, п. 42 Дод. 12); термін "досудове слідство" (ст. 9, п. 26 Дод. 12); термін "слідство" (ст. 111, п. 51 Дод. 12); термін "дізнання" (п. 2 Дод. 1); термін "військовим судом" (ст. 9, п. 2, 26 Дод. 12); у Дисциплінарному статуті ЗС України залишено: термін "попереднє (досудове) слідство" (ст. 82); "досудове слідство" (ст. 110, 115); у тексті Закону України "Про Військову службу правопорядку у ЗС України" залишено термін "злочин", хоча у п. 11 ст. 7 його замінено на словосполучення "кримінальні та інші правопорушення"; у Законі України "Про військовий обов'язок і військову службу" залишено словосполучення "військових прокуратур, підрозділів дізнання"; у Законі України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" залишено термін "військовими судами" (ст. 23). Ці факти дають нам підстави стверджувати, що внесені зміни не є комплексними, оскільки ними не охоплені всі положення зазначених законів військової сфери.

Не зважаючи на це, поширення колізій між приписами актів військового законодавства та КПК було продовжено законом від 17.05.2012 року [19] (чинний з 13.06.2012) у рамках удосконалення антикорупційного законодавства. Це торкнулося Статуту внутрішньої служби ЗС України (введення термінів "злочин", "військовий прокурор" із новим абзацом третім до ст. 59), Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" (введення словосполучення "підрозділів дізнання" у частині третій ст. 5).

На виправлення двох попередніх спроб "упорядкування" (через півроку після їх початку) 20.11.2012 року (вже після набрання новим КПК чинності) прийнято лише у першому читанні другий урядовий законопроект від 16.10.2012 за № 11355 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з КПК України". Ним передбачено внесення змін до 9 кодексів та 55 законів, у т.ч. додатково до 6 актів військової сфери (3 статутів та 3 законів), в які вже були внесені зміни частково та які, як ми зазначали вище, потребують системних змін. Але і після цього у Статуті внутрішньої служби ЗС України, Статуті гарнізонної та вартової служби ЗС України залишено термін "злочин" у 18 приписах, що вказані вище. Окрім того, у Статуті внутрішньої служби ЗС України після двох редакцій абзацу третього ст. 59 та редакції абзацу сімнадцятого ст. 67 щодо порядку надання доповіді командиром військової частини у разі вчинення військовослужбовцем кримінального правопорушення так конкретно і не встановлено кому надавати доповідь (ВСП і органу досудового розслідування (ст. 59) чи тільки останньому, як того вимагає ст. 67 та новий КПК).

На додаток до цього, законопроект від 27.04.2012 № 10419 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" пропонує надати ВСП у ЗС України право здійснювати оперативно-розшукову діяльність із створенням у її структурі оперативно-розшукових підрозділів. Законопроект не узгоджений з новим КПК України, Законом України "Про розвідувальні органи України" відносно розмежування компетенції при здійсненні оперативно-розшукових заходів протидії тероризму на військових об'єктах між ВСП у ЗС України та ГУР Міноборони України, що у свою чергу провокує чергові колізії в системі актів військового законодавства України.

У той час, взагалі залишено без змін у зв'язку з прийняттям нового КПК такі військово-законодавчі акти: Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі, що містить термін "дізнання" (абзаці четвертій та п'ятій п. 17; п. 29); 3 закони України: "Про розвідувальні органи України" - термін "злочин" (частина друга ст. 20); "Про боротьбу з тероризмом" - термін "досудове слідство" (ст. 5); словосполучення "злочини терористичної спрямованості"; "Про основи національної безпеки України" - термін "злочини" (абзац одинадцятий ст. 9).

Конче необхідно розглянути на предмет внесення змін (скасування) у зв'язку з прийняттям нового КПК підзаконні акти військової сфери Президента України, Кабінету Міністрів України, а також такі акти Міноборони як: Інструкція про порядок надання доповідей і донесень про злочини, порушені кримінальні справи, події, адміністративні корупційні правопорушення, грубі порушення військової дисципліни та їх облік у Міноборони України та ЗС України від 22.03.2012 року [20]; Інструкція про провадження дізнання у ЗС України від 27.07.2006 року [21]; Інструкція про порядок проведення службового розслідування у ЗС України від 15.03.2004 року [22], що містить словосполучення "питання про порушення кримінальної справи вирішується відповідно до вимог Кримінально-процесуального кодексу України" (п. 5.4.); Положення про військово (корабельне) господарство Збройних Сил України від 16.07.1997 року [23], що містить словосполучення термінів "порушувати кримінальну справу та проводити дізнання" (абзац другий пп. 3.1.3.; абзац дев'ятий пп. 3.9.4.). Не випадково, 19.10.2012 року за № 11372 А.Ю. Кармазіним зареєстровано законопроект "Про внесення змін до КПК України щодо відтермінування набрання ним чинності" до 01.07.2013, адже 6 місяців для початку повноцінної практичної реалізації його положень явно не достатньо.

З огляду на кількість та якість здійснених законодавчих змін у закони військової сфери в зв'язку з прийняттям КПК та вартість однієї пленарної години нашого парламенту, що дорівнює приблизно 1,2 млн. грн. [24, с.3], слушною є позиція А. Е. Жалинського, який виокремлюючи ефективність кримінального права, кримінальної правотворчості та практики застосування кримінального закону, зводить їх до економічної ефективності, що оцінюється показниками економічної теорії (ресурси та час витрачені на розробку та прийняття закону, оцінка отриманих результатів, розподіл наявних ресурсів, визначення витрат та корисності, співвідношення витрати-вигоди, як здобуток корисності тощо) [25, с.754].

Таким чином, властиві національній кодифікаційній діяльності суперечності віддзеркалюються на визначенні в нормативно-правових актах змісту кожного припису, породжуючи прогалини та колізії, зокрема і у військовому законодавстві України. Це настільки деформує військово-юридичну норму в контексті її системної та структурної цілісності, що вона сприймається як відокремлене, безсистемне, зовнішньо формалізоване текстуальне відображення. Нагальна потреба внесення одночасно виважених та системних змін у нормативні акти однакової або різної юридичної сили, що належать до різних галузей законодавства, при зміні навіть одного положення хоча б одного нормативного акту, яке стосується одного з моментів в структурі юридичної норми, підтверджує її особливість, як органічної цілісності та єдності в механізмі реалізації нормативних актів всієї системи законодавства, і зокрема, комплексної системи актів військового законодавства України. Цілком слушно зауважує В. Опришко, що "судова реформа повинна ґрунтуватися на загальних принципах реформування державної діяльності у цілому, бути його невід'ємною частиною" [26, с.16].

Висновок:

1. Процес реалізації військового законодавства України не зводиться до абстрактного "втілення в життя", у практичну діяльність спеціальних суб'єктів права окремих спеціалізованих нормативних приписів чи навіть "комплексу юридичних норм", з якими вони пов'язані. Він повинен здійснюватися у комплексі, системності та системі не тільки виключно військового законодавства, а гармонічно із всією системою законодавства України та із завчасно спланованим процесом здійснення найважливіших видів державної юридичної діяльності (в першу чергу нормотворчої (кодифікаційної) та правореалізаційної у найширших рамках її системних, різногалузових взаємозв'язків).

2. Визначальною особливістю реалізації приписів військового законодавства в умовах реформування кримінального процесуального законодавства України повинен стати синергетичний ефект (від грецького *synergos* – разом діючий) – той додатковий результат, що, як правило, дає взаємодія різногалузових, але удосконалених (ре-

формованих), державно-правових, конституційно-узгоджених компонентів (матеріальних військово-кримінальних та процесуальних загально-кримінальних) єдиної національної системи законодавства.

Таким чином, необхідно привести конструкції окремих приписів нового КПК із Конституцією України, а військового законодавства України із змінами та узгодженими відповідно до Конституції України кодифікованими нормами кримінального процесуального законодавства України.

Подальші наукові дослідження особливостей реалізації приписів військового законодавства України повинні пов'язуватися не тільки із модернізацією виключно їх військово-спеціальних юридичних механізмів, а також із ефективністю їх застосування реформованими, "незалежними від військового командування" загальнодержавними судовими та прокурорськими органами, як спеціалізованими суб'єктами загального правозастосування.

1. Проблемы общей теории права и государства: Учебник для вузов /Под общ. ред. В.С. Нерсисянца. – М.: Норма, Инфра-М, 2002. – 832 с.
2. Шемшученко Ю., Ющик О. До проблеми формування законодавчої політики в Україні // Право України. – 2005. - № 11. – с. 3-7. 3. Оніщенко Н.М. Правова система і держава в Україні: Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – 132 с. 4. Концепція судово-правової реформи в Україні, схвалена постановою Верховної Ради України від 28.04.1992 № 2296-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 30. - Ст.426. 5. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затверджена Указом Президента України від 10.05.2006 № 361/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. - № 19. – Ст. 1376. 6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. 7. Закон України "Про судоустрій і статус суддів" від 07.07.2010 № 2453-VI // Офіційний вісник України. – 2010. - № 55. – Ст. 1900. 8. Указ Президента України від 14.09.2010 № 900/2010 96 "Про ліквідацію військових апеляційних та військових місцевих судів" // Урядовий кур'єр. – 16.09.2010. - № 171. 9. Рішення Конституційного Суду України від 21.06.2011 № 7-рп/2011 (справа про повноваження державних органів у сфері судоустрою) // Офіційний вісник України. – 2011. - № 50. – Ст. 1992. 10. Рішення Конституційного Суду України від 10.04.2003 № 7 – рп/2003 (справа про гарантії діяльності народного депутата України). // Офіційний вісник України. – 2003. - № 17. – Ст. 789. 11. Указ Президента України від 17.08.2010 року № 820/2010 "Про Робочу групу з питань реформування кримінального судочинства" // Офіційний вісник Президента України. – 2010. - № 25. – Ст. 807. 12. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Голос України. – 19.05.2012. - № 90-91. 13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос.– Харків: Консум, 2004. – 656 с. 14. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України" від 13.04.2012 № 4652-VI // Голос України. – 19.05.2012. - № 90-91. 15. Ющик О.І. Галузі та підгалузі правової системи (міфи і реальність). Критичний нарис. – К.: Оріони, 2002. – 112 с. 16. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу. Монографія. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 519 с. 17. . Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик, Л.М. Горбунова, М.О. Теплюк, Л.В. Гульченко, В.І. Риндюк; за заг. ред. О.І. Ющика. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 208 с. 18. Лившиц Р.З. Теорія права. Учебник – М.: Издательство БЕК, 1994. - 224 с. 19. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" від 17.05.2012 № 4711-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - № 45. – Ст. 1731. 20. Інструкція про порядок надання доповідей і донесень про злочини, порушені кримінальні справи, події, адміністративні корупційні правопорушення, грубі порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, затверджена наказом Міністра оборони України від 22.03.2012 № 160, зареєстровано в Мінюсті України 12.04.2012 за № 559/20872 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 32. – Ст. 1219. 21. Інструкція про провадження дізнання у Збройних Силах України, затверджена наказом Міноборони України від 27.07.2006 № 465, зареєстровано в Мінюсті України 02.08.2006 за № 921/12795 // Офіційний вісник України. – 2006. - № 32. – Ст. 2344. 22. Інструкція про порядок проведення службового розслідування у Збройних Силах України, затверджена наказом Міноборони України від 16.04.2004 № 82, зареєстровано в Мінюсті України 30.03.2004 за № 385/8984 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 13. – Ст. 939. 23. Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України, затверджене наказом Міноборони України від 16.07.1997 № 300 // Офіційний вісник України. – 1997. - № 52. – Ст. 202. 24. Ришелюк А. О первоочередных задачах национального законотворчества // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 7. – С. 3-8. 25. Жалинский А. Э. Оценки эффективности уголовно-правовой борьбы с преступностью // Уголовное право. Актуальные проблемы теории и практики: сборник очерков /под ред. В. В. Лунеева. М., 2010. С. 743-756. 26. Опришко В.Ф. Основні засади судової реформи /В.Ф. Опришко // Право України. – 2010. -№ 5. - С. 14-19.

Надійшла до редколегії 28.11.12